

UDVALG FOR FOLKEMAAL.

Udvalg for Folkemaal blev nedsat af Foreningen »Danmarks Folkeminder« i Efteraaret 1908 og kom til at bestaa af nuv. Prof. Dines Andersen, nuv. Prof. Verner Dahlerup og Dr. phil. Marius Kristensen.

Midlerne til Udvalgets Virksomhed blev tilvejebragt ved Understøttelse fra Carlsbergfondet.

Der var ikke fra Begyndelsen sat faste Rammer for Virksomhedens Omfang, men ganske naturligt lagde man Hovedvægten paa Arbejdet med Ømaalene, fordi Feilbergs Ordbog paa en saa udmærket Maade havde behandlet det jyske Sprogomraade. Man erhvervede for de bevilgede Midler adskillige ældre Samlinger og gik i Lag med fra disse og andre at udskrive Sedler. Man udarbejdede efter svensk Mønster Fortegnelse over de Ord, hvis Udtale det var af særlig Værdi at faa optegnet for i det hele at kunne faa Overblik over Dialektens Lydforhold; disse Lister, »Ordlister«, tryktes, ligesom der tilvejebragtes Blokbøger til Optegnelse af Enkeltord. Materialet prøvedes første Gang paa en Ekspedition til Øen Als i 1909 (se herom Marius Kristensen, Om Folkemaalsoptegnelse, i »Fra Dansk Folkemindesamling II« pag. 64 flg. og »Fortid og Nutid« I pag. 95), og senere udsendtes en Del yngre Studerende til Øerne Syd for Fyn. Endvidere skete der Tid efter anden Henvendelse til Folk, der var bosiddende paa Landet, og som havde Interesse for Sagen og Tid til at gøre Optegnelser. Saaledes har i Aarenes Løb adskillige indsendt omfattende Samlinger af Ord og Talemaader af stor Værdi paa Grund af Optegnerens intime Kendskab til Egnens Dialekt, f. Eks. Frk. Karen Toxværd i Vegerløse paa Falster, Fru Karoline Graves i Kelleklinte, nu afd. Dyrslæge P. Jensen, Kværndrup (se herom Johs. Brøndum-Nielsen, Om Dialektoptegnelse, i »Fortid og Nutid« I pag. 77), Lærer A. Jensen (og efter hans Død hans Datter Frk. Sophie Jensen), Snave pr. Flemløse og sidst, men ikke mindst Frk. Christine Reimer, Odense, hvis Bidrag alene tæller ca. 3000 Sedler fra Nordvestfyn.

Afskrivningsarbejdet og Ordningen af det i Aarenes Løb indkomne Materiale led under det uheldige Forhold, at Udvalget ikke havde noget Sted at samle alt Stoffet paa. Det beroede dels

hos Marius Kristensen paa Askov Folkehøjskole, dels paa Dansk Folkemindesamling og andre Steder. Alligevel lykkedes det at faa udskrevet Dele af Dyrlands Samlinger af sjællandske Dialektoptegnelser, som Udvalget havde købt, og af de indsendte Bidrag til Molbechs Dialektleksikon (Ny kgl. Saml. 812 e 4to), som Molbech langtfra havde udnyttet fuldtud.

Ved et Møde i Maj Maaned 1922 suppleredes Udvalget med 3 nye Medlemmer, Dr. phil. Viggo Brøndal, Dr. phil. Johs. Brøndum-Nielsen og cand. mag. Gunnar Knudsen, og alle Samlingerne blev bragt sammen paa eet Sted og anbragt i et Skab i Stednavneudvalgets Arkiv, Tøjhusgade 9. Derved opnaedes, at de to i Stednavneudvalget ansatte Medlemmer af Udvalget stadig kan føre et vist Tilsyn med dem.

Hovedvægten har siden været lagt paa — for overhovedet at kunne skønne over Samlingernes Indhold og Mangler — at faa ordnet alle de ældre Samlinger og at udskrive Sedler af Materiale, der endnu foreligger i anden Form, og hermed er til Stadighed beskæftiget to Studerende, stud. mag. Poul Andersen, der forestaar Ordningen og samtidig besørger Udvalgets Korrespondance, og stud. mag. Ellen Raae, der besørger Afskrivning. De fra Udvalgets første Tid foreliggende Samlinger udgjorde: ca. 2000 Ordsedler, afskrevne fra ældre Samlinger, ca. 8000 Ordsedler, erhvervede ved Køb eller Gave, 32 Ordlistor og ca. 9000 Ordsedler, væsentlig indsamlet ved udsendte Medarbejdere fra Øerne omkr. Fyn. Desuden ejede Udvalget 32 Bind Manuskripter, indeholdende Dialektsamlinger.

Afskrivningsarbejdet er skredet et godt Stykke fremad. Saaledes er Molbechs Samlinger (jvfr. ovenfor) helt udskrevet, cand. theol. A. Trydes haandskrevne laaland-falsterske Ordbog helt udskrevet, og Fr. L. Grundtvigs store falsterske Seddelordbog (jvfr. »Fra Dansk Folkemindesamling II« pag. 68), nu beroende i Dansk Folkemindesamling, er under Arbejde.

Ved dette Afskrivningsarbejde er Samlingerne beriget med ca. 15,000 Ordsedler.

Ogsaa Ordningen af de sammenbragte, meget forskelligartede Samlinger er bragt et godt Stykke frem. Sedlerne udgør nu 3 alfabetiske Rækker, nemlig 1) Sjælland med Møn, 2) Laaland-Falster og 3) Fyn med omkringliggende Øer. Disse 3 Samlinger udgør for Tiden tilsammen ca. 45,000 Ordsedler.

Optegningsarbejdet af nyt Stof er i de sidste 2 Somre blevet fortsat med større Kraft, muliggjort ved nye Understøttelser fra Carlsbergfondet og Staten, og en Række Studerende er blevet udsendt. I 1922 saaledes: Stud. mag. E. Kroman til Fæmø, Fejø og Askø, stud. mag. G. Milthers i Horns Herred, stud. mag. Aa. Rohmann til Dragør, stud. mag. I. K. Larsen til Fakse, stud. mag. Ellen Raae til Boeslunde (Vestsjælland), stud. mag. A. Hemmingsen til Lunde Herred og stud. mag. Poul Andersen til Ørbæk (Fyn).

Ialt indkom herved 8 Ordlisters og ca. 1000 Ordsedler. I 1923 har følgende været ude: Cand. mag. Helge Nielsen i Midt-sjælland, mag. art. Knud B. Jensen i Frederiksborg Amt, stud. mag. A. Rohmann i Skovshoved og Arts Herred, stud. mag. H. Ring Hansen i Raklev ved Kalundborg, stud. mag. E. Kroman paa Agersø og Omø, stud. mag. Frk. I. Gaunby i Baag Herred og stud. mag. P. Andersen paa Møn.

Ialt indkom herved 19 Ordlisters og 7000 Ordsedler. Desuden udfyldtes 6 Billedhæfter, Afbildninger af gamle Landboredskaber og Fiskeriredskaber, med hvilke som Grundlag der udspørges om den stedlige Betegnelse for Redskabernes enkelte Dele. Udfyldelsen af disse Billedhefter var ment som et Forsøg, der imidlertid gav saa rigt et Udbytte, at man nu er gaaet i Gang med Trykning af et større Antal Billeder, især skematiske Tegninger.

Det er i Optegningsarbejdet ude i Landet, at Udvalget i den følgende Tid ser sin vigtigste Opgave. Der er nemlig endnu mange Egne, hvorfra ingen Optegnelser haves, og Arbejdet maa gaa ud paa ogsaa at faa indsamlet paa disse.

I dette Arbejde kan enhver, der har Interesse for Folkemaal og Tid til at give sig af dermed, deltage, og Udvalget opfordrer alle til at hjælpe til med Indsamling af gamle Ord, ejendommelige Talemaader og Udtryk, Optegnelser om den stedlige Udtale og lignende, idet man altid med Glæde vejleder i Arbejdet og tilsender de ved Optegnelsen nødvendige Sedler og Ordlisters. Ligeledes opfordrer man enhver, der skulde ligge inde med større eller mindre Samlinger, ældre eller yngre Optegnelser af Dialektord, til at sætte sig i Forbindelse med Udvalget (Adr.: Stednavneudvalgets Arkiv, Tøjhusgade 9, København K.).